

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
V-QISM**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
V-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KORPORATIV BOSHQARUVDA ESG TAMOIYILLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY TAHLILI.....	12
I. R. Berdikulova	
TEKSTIL SANOATIDA SUV ISTE'MOLI VA QAYTA ISHLASH ULUSHI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: 20 DAVLAT MISOLIDA KORRELYATSIYA VA K-MEANS KLASSTER TAHLILI.....	16
Zayniyev Diyorbek Zokir o'g'li	
Turobova Hulkar Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA BIZNES BIRLASHUVLARINI HISOBGA OLISHNI MHXS (IFRS) 3 ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	24
Davletov Ikrom Raximberganovich	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH TARTIBI.....	33
Jo'rayev Dilshod Xudoyqulovich	
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ	38
Абдуллаева М.Б.	
AGROSANOAT MAJMUASIDA INTEGRATSION TUZILMALARNING ISTIQBOLLI SHAKLLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	44
Murodov Sherzodbek Murod o'g'li	
RESPUBLIKADA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING BOZOR MEXANIZMI.....	51
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA KO'MAKLASHISH.....	55
Niyozov Zuxur Davronovich	
Yarlaqabov Faxriddin Baxodir o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОТЧЕТА О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ КОМПАНИИ В СООТВЕТСТВИИ С ТРЕБОВАНИЯМИ МСФО	58
Худойкулова Дилора Дилмуродовна	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSİYALARI TARKIBI VA ULARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINING IQTISODIY TAHLILI.....	64
Karimova Saodatxon Ulug'bek qizi	
XALQARO MOLİYAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA MUVOFIQ JORIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	71
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	

XALQARO MOLIVAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA MUVOFIQ JORIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Mavlyanova Dilobar Maxkamovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Buxgalteriya hisobi kafedrası dotsenti
E-mail: d.mavlyanova@mail.ru
ORCID: 0000-0002-7947-5265

Annotatsiya. Ushbu maqola 2-sonli Xalqaro moliyaviy hisobot standartining (XMHXS 2) asosiy qoidalarini sharhlaydi va uni amaliy qo'llash masalalarini ko'rib chiqadi. O'quvchilarga mavzuni yanada tushunarli qilish maqsadida zaxiralarning iqtisodiy mohiyati yoritilib, tayyor mahsulotlar, tovarlar va tugallanmagan ishlab chiqarish tannarxini aniqlash, zaxiralarni baholash, sof sotish qiymati hamda zaxiralarning qadrsizlanishi bo'yicha misollar keltirilgan. Shuningdek, ushbu jarayonlarning korxonaning moliyaviy hisobotlariga ta'siri moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot va foyda hamda zararlar to'g'risidagi hisobotdan ko'chirmalar orqali aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: amortizatsiya, tayyor mahsulotlar, ish haqi, zaxiralar, tugallanmagan ishlab chiqarish, normal ishlab chiqarish quvvati, ishlab chiqarish xarajatlari, tovarlar.

Аннотация. В данной статье рассматриваются основные положения Международного стандарта финансовой отчетности (МСФО) 2 «Запасы» и вопросы его практического применения. Для более полного понимания сущности запасов приведены примеры определения себестоимости готовой продукции, товаров и незавершенного производства, оценки запасов, чистой стоимости реализации и обесценения запасов. Кроме того, влияние указанных операций на финансовую отчетность компании отражено в виде выдержек из отчета о финансовом положении и отчета о прибылях и убытках.

Ключевые слова: амортизация, готовая продукция, заработная плата, запасы, незавершенное производство, нормальная производственная мощность, производственные затраты, товары.

Abstract. This article explains the main provisions of International Financial Reporting Standard (IFRS) 2 and examines issues related to its practical application. To facilitate a better understanding of inventories, examples are provided on determining the cost of finished goods, merchandise, and work in progress, inventory valuation, net realizable value, and inventory impairment. In addition, the impact of these transactions on a company's financial statements is illustrated through extracts from the statement of financial position and the statement of profit or loss.

Keywords: depreciation, finished goods, wages, inventories, work in progress, normal production capacity, production costs, merchandise.

KIRISH

Xorijiy investorlar uchun zarur axborot muhitini ta'minlash va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga jadal o'tish yo'li bilan xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, xalqaro standartlar bo'yicha hisobga olish va audit sohasida mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son qarori qabul qilingan.

Qarorda 2021-yil 1-yanvardan boshlab yirik soliq to'lovchilarga tayinlangan aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va yuridik shaxslar buxgalteriya hisobini yuritishni tashkil etishi va 2021-yil yakunlaridan boshlab MHXS asosida moliyaviy hisobotlarni tuzishi belgilab qo'yilgan. Hozirgi vaqtda MHXSni qo'llaydigan aksiyadorlik kompaniyalari, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va yirik soliq to'lovchilar soni asta-sekin o'sib bormoqda. Bunga bir qator shartlar sabab bo'ladi, birinchi navbatda, xorijiy hamkorlar bilan tuzilgan yirik shartnomalar soni ko'payishi, xorijiy investorlarning mablag'lari ko'proq jalb qilinishi va xorijiy moliya

institutlaridan olingan qarz mablag'lari hajmi oshishini kuzatishimiz mumkin. Shunga qaramay, O'zbekistonda MHXSni qo'llashning amaliy masalalarida ba'zi muammolar mavjudligini ta'kidlash lozim. Bu:

Tartibga solish muammolari;

Buxgalteriya hisobi texnik bazasi va buxgalteriya xodimlarining malaka darajasi muammolari;

Buxgalteriya xodimlarini tayyorlash, qayta tayyorlashni tashkil etish muammosi;

Buxgalteriya tizimlarining ichki farqlarida ifodalangan muammo: buxgalteriya hisobi prinsiplaridagi farqlar; buxgalteriya hisobini moliyaviy, boshqaruv va soliq hisobida aniq ajratmaning yo'qligi; aktivlar va majburiyatlarning ayrim turlarini aks ettirishdagi yondashuvlarning farqini keltirib chiqaradi.

Shu munosabat bilan biz 2-sonli "Zaxiralar" MHXSning mohiyatini ochib berishni va xalqaro standartlarga muvofiq tovar-moddiy zaxiralarni hisobga olishni tashkil etish va moliyaviy hisobotlarni tuzish, ularning amaliy qo'llanilishini aniq misollar bilan ko'rsatishni xohladik.

MAVUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Joriy aktivlarni turli guruhlariga ajratish ularni rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilishning muhim shartidir. Turli darajadagi aniqlik bilan turli yo'llar bilan farq qiladigan joriy aktivlarning ko'plab tasniflari mavjud. Iqtisodiy olimlar Xorin A. N. [8], Chetyrkin Ye. N. [9] joriy aktivlar quyidagi mezonlar bilan ajralib turadi: * kompaniya faoliyatida ishtirok etish tavsifiga ko'ra: joriy ishlab chiqarish fondlari va aylanma mablag'lar; * rejalashtirishning o'ziga xos xususiyatlariga ko'ra: normallashtiriladigan va normallashtirilmaydigan joriy aktivlar. Bizning fikrimizcha, bunday tasniflar to'liq emas. Masalan, I. A. Blank [10] va N. P. Lyubushin [11] joriy aktivlarni tasniflashni quyidagicha yakunladi: * moddiy va moddiy tarkibiga ko'ra joriy aktivlar asosiy va qo'shimcha materiallarga, tugallanmagan ishlarga, tayyor mahsulotlarga, debitorlik qarzlarga, naqd pulga va boshqalarga bo'linadi; * foydalanish shartlariga ko'ra: doimiy va o'zgaruvchan joriy aktivlar; * shakllanish manbasiga ko'ra: o'z va qarz mablag'lari hisobidan shakllangan joriy aktivlar. O. V. Yefimova [12] yuqorida keltirilgan tasniflash belgilaridan tashqari, joriy aktivlar mutlaq likvidlik, tez likvidlik va sekin sotiladigan joriy aktivlarga bo'linishini ta'kidladi. Joriy aktivlarni guruhlash belgilarini umumlashtirib, V. G. Artemenko va M. V. Bellendir [13] ushbu tasnifni depozit xavfi darajasiga ko'ra guruhlash bilan to'ldirishni tavsiya qildi – minimal, kichik, o'rta va yuqori xavfli joriy (aylanma) aktivlar. E. S. Xendriksen va M. F. Van Bredda fikriga binoan, buxgalteriya sohasida ishlatiladigan joriy aktivlarni tasniflash ham muhim rol o'ynaydi [14]: * pul mablag'lari (debitorlik qarzlari, naqd pul va qisqa muddatli moliyaviy investitsiyalar); * pul bo'lmagan (xom ashyo zaxiralari, tayyor mahsulotlar).

Yuqoridagi tahlillar asosida biz joriy aktivlarning mavjud tasniflarini umumlashtirishni va ularni tasniflash belgilari bo'yicha tasniflashni taklif qilamiz.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mavzu bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borishda xalqaro moliyaviy hisobot standartlarining konseptual asoslari, O'zbekistonda va chet ellarda buxgalteriya hisobini tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslari o'rganildi, moliyaviy hisobotda ma'lumot to'plash, umumlashtirish, guruhlash, induksiya va deduksiya, taqqoslash va aks ettirish usullaridan foydalangan holda MHXS asosida zaxiralarni hisobga olish bo'yicha xorijiy va mahalliy iqtisodchilarning ilmiy ishlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zahiralar — bu qisqa muddatli aktivlar, boshqacha qilib aytganda, joriy aktivlar bo'lib, ular "tovar-moddiy zaxiralar" deb ham nomlanadi va IAS 2 xalqaro moliyaviy hisobot standarti bilan tartibga solinadi. Shuningdek, ushbu mavzuni o'rganib chiqib, biz yana bir standartga duch kelishimiz mumkin, bu IAS 23 "Qarz majburiyatlari bo'yicha xarajatlar"dir. Axir, biz zaxiralarni nafaqat o'z moliyalashtirish manbalari bilan, balki qarz mablag'laridan foydalangan holda ham sotib olishimiz mumkin, shuning uchun qarz mablag'lari bo'yicha foizlarni, ya'ni olingan kreditlar va ssudalar bo'yicha foizlarni, keyinchalik tashkilot sotib olgan zaxiralar qiymatiga kiritish huquqiga ega emasligi IAS 23 standartida ko'zda tutiladi.

Birinchidan, biz tovar-moddiy zaxiralar tushunchasini va ularning tasnifini o'rganmoqchimiz. Darhaqiqat, hisobotdagi ko'rsatkichlarni, daromadlar to'g'risidagi hisobotni, moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotni to'g'ri aks ettirish uchun ushbu obyektlarning mohiyatini tushunish kerak.

MHXS 2 ga nazar tashlasak, zaxiralar uch turdagi aktivlar ekanligini ko'ramiz:

– korxona faoliyatining normal sharoitida sotish (qayta sotish) uchun mo'ljallangan tovarlar va tayyor mahsulotlar;

– bunda sotish uchun ishlab chiqarish jarayonidan to'liq o'tgan mahsulotlar;

– tugallanmagan ishlab chiqarish xarajatlari;
– ishlab chiqarish jarayonida yoki xizmat ko'rsatishda iste'mol qilinadigan mehnat obyektlari shaklidagi xom ashyo va materiallar.

Ushbu ta'rifni sarhisob qilsak, biz nimaga erishamiz? Tovar-moddiy zaxiralar qisqa muddatli aktivlar ekanligi, moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda aks ettirilgan ushbu aktivlarning uchta guruhidan iborat ekanligini ko'ramiz. Agar biz qisqa muddatli aktivlarning ta'rifini eslasak, unda ushbu atamaning sinonimini ham eslaymiz. Boshqacha qilib aytganda, qisqa muddatli aktivlar joriy aktivlar deb ataladi, ya'ni ular aylanadi, ya'ni ular bir yil yoki o'n ikki oy davomida aylanish davriga ega. Ya'ni, aslida zaxiralar kompaniyaning bitta ishlab chiqarish jarayonida o'z qiymatini iste'mol qiladi.

Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda keltirilgan zaxiralarning mohiyati va ularning turlarini tushunishga imkon beradigan bir nechta misollarni ko'rib chiqaylik. Bizning oldimizda kompaniya bor, kompaniyaning asosiy faoliyati oziq-ovqat mahsulotlarini chakana sotishdir. Shu bilan birga, kompaniya zaxiralarning asosiy turi sotish uchun mo'ljallangan tovarlardir. Yoki kompaniyaning asosiy faoliyati qandolat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishdir. Bu yerda kompaniya zaxiralari uch turdagi aktivlarni o'z ichiga oladi:

– tayyor mahsulotlar — qandolat mahsulotlari;
– tugallanmagan ishlab chiqarish — agar hisobot davri oxirida qandolat mahsulotlari ishlab chiqarishning barcha bosqichlaridan o'tmagan bo'lsa;
– tayyor mahsulotlar ishlab chiqariladigan xom ashyo va materiallar.

Naqd pulga sotib olingan tovarlar, xom ashyo va materiallarning narxi kompaniyaning ushbu aktivlarni sotib olish uchun qilgan haqiqiy xarajatlarga teng. Bunday holda, tovar-moddiy zaxiralar qiymati sotib olish narxining umumiy miqdoridan (qaytariladigan soliqlarni hisobga olmaganda), bojxona to'lovlari (import bojlari), transport, ekspeditorlik va zaxiralarni sotib olish bilan bevosita bog'liq bo'lgan boshqa xarajatlardan iborat.

E'tibor bering, xarajatlar orasida foiz xarajatlari yo'q. Ya'ni, agar biz zaxiralarni qarz mablag'lari bilan sotib olsak, kreditlar va qarz mablag'lari bo'yicha foizlarni qisqa muddatli aktivlar qiymatiga kiritish huquqiga ega emasmiz. Bu "Qarz majburiyatlari xarajatlari" deb nomlangan 23-son standart bilan taqiqlangan.

Yuqorida keltirilganlarimizni shartli ravishda ko'rib chiqamiz. Kompaniya 10 million AQSH dollari qiymatidagi import tovarlarini sotib oldi. Sotib olish bilan bog'liq bojxona to'lovlari sotib olish narxining 10 foizini tashkil etdi. Tovarlarini yetkazib berish uchun kompaniya tomonidan to'langan transport xarajatlari 0,5 million AQSH dollarini tashkil etdi.

Zaxiralarning tannarxi:

10 million sh.b. + 1 million sh.b. + 0,5 million sh.b. = 11,5 million sh.b.

Aynan shu miqdor quyidagi jadvalda aks ettirilgan moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda paydo bo'ladi (1-jadval).

1-jadval
Tovar moddiy zaxiralarni sotib olish operatsiyasining moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotga ta'siri (parcha), million sh. b.

Aktivlar	Summa	Kapital va majburiyatlar	Summa
Zaxiralar	11,5		
Pul mablaglari	(11,5)		

Tashkilotga bepul olingan tovarlar, xom ashyo va materiallarning tannarxi, ustav kapitaliga hissa sifatida, boshqa usullar bilan, asosiy vositalarning boshlang'ich qiymatiga (tannarxiga) o'xshash tarzda shakllantiriladi.

Eslatib o'tamiz, agar zaxiralar tashkilotga bepul kirsak, ular adolatli qiymat bilan baholanadi. Agar zaxiralar ustav kapitaliga hissa sifatida kirsak, yana adolatli qiymat ishlatiladi, lekin aktivning qiymati emas, balki berilgan aksiyalarning adolatli qiymati. Agar zaxiralar sezilarli kechikish bilan, 3-6 oydan ortiq bo'lsa, unda har qanday kechiktirish tovar moddiy zaxiralar narxini chegirishni talab qiladi.

№ 2-MHXS qoidasiga muvofiq Ba'zida aktivlar tannarxiga kiritilmaydigan xarajatlar paydo bo'ladi.

Shunday qilib, 2-MHXS ga ko'ra, to'rt turdagi xarajatlar zaxiralarni sotib olish xarajatlari deb hisoblanmaydi:

– savdo chegirmalari (chegirmalar);
– to'lovlarni qaytarish va kamaytirish;
– chet el valyutasida ifodalangan hisobvaraqlarda valyuta kurslarining o'zgarishi munosabati bilan yuzaga keladigan kurs farqlari;
– ma'muriy xarajatlar.

Agar bizda bu xarajatlar bo'lsa, unda biz ularni tovar moddiy zaxiralar narxidan olib tashlashimiz kerak. Keling, tovar moddiy zaxiralar qiymatiga kiritilmagan xarajatlarning mohiyatini tushunishga imkon beradigan misolni ko'rib chiqaylik.

Biz ko'rib chiqmoqchi bo'lgan navbatdagi masala -ishlab chiqarilgan tayyor mahsulotlar, ishlar va xizmatlar tannarxini shakllantirish. MHXS ning 2-sonli "Zaxiralar" standartiga muvofiq, tayyor mahsulotlar, ishlar va xizmatlarning tannarxi to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish xarajatlari, doimiy qo'shimcha ishlab chiqarish xarajatlari va o'zgaruvchan qo'shimcha ishlab chiqarish xarajatlardan iborat. Biz shuni ta'kidlashni istardikki, ishlab chiqarish tannarxiga faqat ishlab chiqarish bilan bog'liq xarajatlar kiradi va ma'muriy xarajatlar ishlab chiqarish bilan bog'liq yemas va shuning uchun ishlab chiqarish tannarxiga kiritilmaydi.

To'g'ri ishlab chiqarish xarajatlari-bu ma'lum bir mahsulot, ish yoki xizmatni ishlab chiqarish bilan bevosita bog'liq bo'lgan xarajatlar.

Jumladan:

- doim o'zgaruvchan bo'ladi;
- ular mahsulotlar, ishlar va xizmatlar tannarxiga to'liq kiritiladi.

Masalan, kompaniya bir turdagi mahsulotni ishlab chiqaradi. To'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish xarajatlari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin: moddiy xarajatlar, xodimlarning ish haqi, agar uning qiymati ishlab chiqarilgan mahsulotlar soniga bog'liq bo'lsa, uskunalarining amortizatsiyasi, agar kompaniya amortizatsiya ishlab chiqarish usulidan foydalansa, yenergiya xarajatlari, agar ular ishlab chiqarish hajmiga bog'liq bo'lsa va hokazo.

Yuqoridagi to'g'ridan-to'g'ri xarajatlardan tashqari, doimiy qo'shimcha ishlab chiqarish xarajatlari ham mavjud. Bu bilvosita ishlab chiqarish xarajatlari bo'lib, ular ishlab chiqarish hajmidan qat'i nazar, davrdan davrga nisbatan o'zgarishsiz qoladi va normal ishlab chiqarish quvvati qiymatini hisobga olgan holda ishlab chiqarish tannarxiga kiritiladi.

Savol tug'iladi, normal ishlab chiqarish quvvatini qanday tushunish kerak? Normal ishlab chiqarish quvvati - bu rejalashtirilgan texnik xizmat ko'rsatish natijasida quvvat yo'qotilishini hisobga olgan holda, odatdagi ish jarayonida bir necha davr yoki ish mavsumidagi o'rtacha ko'rsatkichlarga asoslangan kutilayotgan ishlab chiqarish hajmi. Normal ishlab chiqarish modalari hisobga olgan holda tannarx narxiga kiritilgan doimiy qo'shimcha xarajatlarning mohiyatini tushunishga imkon beradigan misolni aks yettiramiz. Kompaniya bir turdagi mahsulotni ishlab chiqaradi. Doimiy ishlab chiqarish xarajatlari umumxo'jalik xarajatlari quyidagilarga bog'liq bo'lishi mumkin:

- Xodimlarning ish haqi, agar uning qiymati ishlab chiqarilgan mahsulot xajmiga bog'liq bo'lmasa.
- Agar kompaniya chiziqli amortizatsiya usulidan foydalansa, uskunaning amortizatsiyasi.
- Energiya xarajatlari, agar ular ishlab chiqarish hajmiga bog'liq bo'lmasa va boshqalar.

Belgilangan qo'shimcha ishlab chiqarish xarajatlari taqsimlash tartibi quyidagi rasmda keltirilgan. O'zgaruvchan qo'shimcha ishlab chiqarish xarajatlari bilvosita ishlab chiqarish xarajatlari;

- xarajatlar miqdori davrdan davrga o'zgarib turadi va ishlab chiqarish hajmiga bog'liq;
- ular ishlab chiqarish tannarxiga to'liq kiritilgan, ya'ni.ular haqiqiy ishlab chiqarish asosida taqsimlanadi.

Buni tushuntirish uchun misollarni ko'rib chiqaylik.

Kompaniya bir turdagi mahsulotni ishlab chiqaradi. Davr mobaynida uskunaning 100 dona miqdoridagi amortizatsiyasi to'g'ri chiziqli asosida hisoblangan. Bir oylik normal ishlab chiqarish quvvati 2000 dona mahsulotni tashkil qiladi. Bu davrda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning haqiqiy soni 2200 dona. Haqiqiy ishlab chiqarish normal ishlab chiqarish quvvatidan katta bo'lganligi sababli, butun amortizatsiya summasi zaxiralar qiymatiga kiritiladi.

Normaga muvofiq ishlab chiqarishning 1 birligiga amortizatsiya miqdori:

$$100 \text{ sh.b.} : 2\,000 \text{ dona} = 0,05 \text{ sh.b.}$$

Aslida ishlab chiqarishning 1 birligiga amortizatsiya miqdori:

$$100 \text{ sh.b.} : 2\,200 \text{ dona} = 0,045 \text{ sh.b.}$$

Kompaniya bir turdagi mahsulotni ishlab chiqaradi. Davr mobaynida uskunaning 100 dona miqdoridagi amortizatsiyasi to'g'ri chiziqli asosida hisoblangan. Bir oy davomida normal ishlab chiqarish quvvati 2000 mahsulotni tashkil qiladi. Bu davrda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning haqiqiy soni 1000 dona.

Ishlab chiqarishning kamayishi, aytaylik, xodimlarning ish tashlashi bilan bog'liq. Keling, bu yerda ba'zi tushuntirishlar beraylik. IAS 2 bizga normal hajmdan kam chiqarilganda, kompaniya barcha amortizatsiya summalarini tovar-moddiy zaxiralar qiymatiga hisobdan chiqarish huquqiga ega emasligini aytadi, bu esa xarajatlarni sun'iy ravishda oshiradi. Ya'ni, joriy davr xarajatlari uchun ajratilmagan miqdorni daromadlar to'g'risidagi hisobotda aks ettiramiz.

Ushbu muammoning yechimi quyidagicha. Haqiqiy ishlab chiqarish normal ishlab chiqarish quvvatidan kam bo'lganligi sababli, amortizatsiyaning butun miqdori zaxiralar qiymatiga kiritilmaydi.

Normaga muvofiq ishlab chiqarishning 1 birligiga amortizatsiya miqdori:

100 sh.b. : 2000 dona = 0,05 sh.b.

Ishlab chiqarish tannarxiga tushadigan amortizatsiya miqdori:

0,05 sh.b. x 1 000 dona = 50 sh.b.

Saqlanib qolgan amortizatsiya miqdori:

100 sh.b. - 50 sh.b. = 50 sh.b.

Kompaniya 1 turdagi mahsulot ishlab chiqaradi. Kompaniya ishlab chiqarish davridagi xarajatlar miqdori:

Moddiy xarajatlar - 200 sh.b.

Xodimlarning ish haqi (vaqtga asoslangan) - 100 sh.b.

Uskunaning eskirishi (chiziqli usul) - 50 sh.b.

Kommunal xizmatlar (ishlab chiqarish hajmiga bog'liq) - 20 sh.b.

Kompaniya bir davrda o'rtaacha 10 dona mahsulot ishlab chiqaradi.

Joriy davrda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning haqiqiy soni 5 donani tashkil etdi. Mahsulotlar 100% savdo ustamasi bilan sotiladi.

Bu yerda biz haqiqiy ishlab chiqarish normal ishlab chiqarish hajmidan kam bo'lsa, tannarx narxiga bog'liq bo'lgan doimiy qo'shimcha xarajatlar (ish haqi, amortizatsiya) rejalashtirilgan ishlab chiqarish hajmiga bo'linishi haqida ba'zi tushuntirishlar beramiz.

Yechim. Bir birlik mahsulot tannarxiga kiradigan xarajatlar:

200 sh.b. : 5 dona = 40 sh.b.

100 sh.b. : 10 dona = 10 sh.b.

50 sh.b. : 10 dona = 5 sh.b.

20 sh.b. : 5 dona = 4 sh.b.

Jami 59 sh.b. bir birlik mahsulot tannarxi

Biz taqsimlanmagan doimiy qo'shimcha xarajatlar miqdorini hisoblaymiz, ya'ni, daromadlar to'g'risidagi hisobotda aks ettiradigan miqdorni. Ushbu xarajatlarni normal ishlab chiqarish quvvatiga qarab taqsimladik, 10 dona mahsulotga ish haqi va amortizatsiyaning bir qismi taqsimlanmagan.

Taqsimlanmagan xarajatlar:

Ish haqi - 100 sh.b. - 50 sh.b. = 50 sh.b.

Amortizatsiya - 50 sh.b. - 25 sh.b. = 25 sh.b.

Jami 75 sh.b.

Mahsulot sotishdan tushgan daromad 59 sh.b. x 5 x 2 = 590 sh.b.

Sotish qiymati 59 sh.b. x 5 dona = 295 sh.b.

MHXS 2 "Zaxiralar" mohiyatini talqin qilib, u "sof sotish narxi" deb nomlangan qiziqarli tushunchani beradi va agar zaxiralar hisobot davri oxirida moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda qolsa, zaxiralarga nisbatan qo'llanilishi kerak.

Keling, bu 2-xalqaro standartda qanday nazarda tutilganligini ko'rib chiqaylik. Biz standartni diqqat bilan o'qiganimizda, hisobot davri oxiridagi moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda tovar moddiy zaxiralarni baholash ikki qiymatning eng pastida amalga oshirilishini ko'ramiz: bir tomondan, tovar moddiy zaxiralar tannarxi va boshqa tomondan, tovar moddiy zaxiralarni sotishning sof narxi, bu sotish xarajatlarini hisobga olmaganda bozor qiymati.

2-standart talablari asosida nima qilamiz? Biz narxni uning sof sotish qiymati bilan taqqoslaymiz. Agar xarajat sof sotish qiymatidan past bo'lsa, unda biz hisobotda hech narsa qilmaymiz, biz ham xarajatlarni aks ettirdik, ham aks ettiramiz. Agar xarajat tovar moddiy zaxiralarni sotishning sof qiymatidan yuqori bo'lsa, biz ushbu tovar moddiy zaxiralarning qadrsizlanishini tan olishimiz kerak.

Savol tug'iladi, biz har bir hisobot davrida aktivlarning qadrsizlanishini qanday tekshiramiz? Ma'lumki, bu juda ko'p vaqt talab etadi va bizda katta tovar moddiy zaxiralar nomenklaturasi bo'lishi mumkin. Aktivlarning uchta guruhi ichida tayyor mahsulotlar, tovarlar, tugallanmagan ishlab chiqarish xarajatlari, xom ashyo va materiallar. Bu juda mantiqsiz. Shuning uchun standart bizga aktivlarni tekshirayotganimizni aytadi buzilish faqat buzilish belgilari mavjud bo'lganda, agar biz ularni o'rgansak, ular quyidagicha:

- bozordagi narxlarning umumiy pasayishi;
- zaxiralarning jismoniy shikastlanishi va / yoki eskirishi;
- marketing strategiyasining bir qismi sifatida tovar moddiy zaxiralarni yo'qotish bilan ishlab chiqarish va sotish to'g'risida qaror (demping) va boshqalar.

Yuqorida sanab o'tilgan ushbu holatlarda biz vodiylar taqqoslang tovar-moddiy zaxiralar tannarxi ularni sotishdan oldin sof sotish narxi bilan va agar zararlar paydo bo'lsa qadrsizlanish ularni darhol daromadlar to'g'risidagi hisobotda tan oling.

Savol tug'iladi: tovar moddiy zaxiralarni qanday amortizatsiya qilish kerak? Standart, shuningdek, ushbu buzilish yo'qotishlarini tan olish qoidalarini aniqlaydi. Keling, ularni diqqat bilan ko'rib chiqaylik. Tovard-moddiy zaxiralarning qadrsizlanishi qoidalari quyidagicha:

Shu o'rinda zaxiralar qanday qadrsizlanadi degan savol tug'iladi? Qadrsizlanishdan ko'rilgan zararlarni tan olish qoidalarini aniqlashtiradi. Ularni diqqat bilan ko'rib chiqamiz.

Zaxiralarni qadrsizlanishi qoidalari quyidagilar kiradi:

- tovar moddiy zaxiralar moddasi, shuningdek zaxiralarning kattalashgan guruhlari (tayyor mahsulotlar, xom ashyo va materiallar, tovarlar, tugallanmagan ishlab chiqarish)bo'yicha umuman amortizatsiya taqiqlanadi.;
- aksiyalarning har bir turi uchun amortizatsiya amalga oshiriladi;
- xom ashyo va materiallarning qadrsizlanishi, agar ulardan tayyorlangan mahsulotlar tannarxi va undan yuqori narxda sotilsa, amalga oshirilmaydi.

Shunday qilib, tadqiqotlarimizni sarhisob qilar ekanmiz, shuni aytishimiz mumkinki, 2-MHXS ning mohiyatini talqin qilib, biz bir yil davomida aylanish davriga ega bo'lgan va kompaniyaning bitta ishlab chiqarish jarayonida o'z qiymatini iste'mol qiladigan uchta turdagi aktivlardan iborat zaxiralarning aniq ta'rifini bilib oldik; zaxiralar qanday baholanadi, ishlab chiqarilgan tayyor mahsulotlar, ishlar va xizmatlar, ishlab chiqarishning doimiy va o'zgaruvchan qo'shimcha xarajatlarini tayyor mahsulot tannarxiga taqsimlash va taqsimlanmagan doimiy qo'shimcha xarajatlarning foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotga ta'siri.

MHXS ning 2-sonli "Zaxiralar" mohiyatini ochib berar ekanmiz, biz milliy buxgalteriya standartimizda mavjud bo'lmagan tovar moddiy zaxiralarni sotishning sof narxi haqida bilib oldik. Sof sotish narxi-bu tashkilot zaxiralarni sotishdan sof naqd pul bilan oladigan miqdor va agar ushbu miqdor moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotda aks ettirilgan zaxiralar narxidan kam bo'lsa, kompaniya xarajatlarni tan olishga majburdir.amortizatsiya, ya'ni joriy davr uchun moliyaviy natijani kamaytirishga majburdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shuni aytishimiz mumkinki, buxgalteriya hisobini joriy etish va MHXSga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish kompaniyaning imidjini oshiradi, rahbariyat tomonidan boshqaruv qarorlarini tezroq qabul qilishga yordam beradi, chunki ular yanada shaffof va tizimlashtirilgan ma'lumotlarni taqdim etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24- "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" fevraldagi PQ-4611-son qarori. <https://lex.uz/docs/-4746047>
2. MHXS 2 (IAS 2) "Zaxiralar". – <https://finacademy.net/materials/standartu-msfo/msfo-ias-2-zapasy>
3. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari to'plami // ACCA. MHXS/IAS, 2019.
4. Chaya V.T., Chaya G.V. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari". – ISBN 978-5-4252-0182-9. – 368 b.
5. Satyvaldiyeva D.A. "Buxgalteriya hisobi": o'quv qo'llanma. – Toshkent: IQTISODIYOT, 2023. – 248 b.
6. Ergashayeva Sh.T. va boshq. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari". – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 227 b.
7. "Moliyaviy hisobotning yangi xalqaro standartlari: sug'urta standartlaridagi o'zgarishlar" // Xalqaro buxgalteriya hisobi jurnali. – 2011. – №25. – 2–5-b.
8. Xorin A.N., Brovkin A.V. "Integratsiyalashgan hisobot va biznes jarayonlar tahlili". // Kreativ iqtisodiyot. – 2018. – T.12, №4. – 499–512-b.
9. Chetyrkin E.N. "Statistik prognozlash usullari". – Moskva: Statistika, 1975. – 184 b.
10. Blank I.A. "Kapitaldan foydalanishni boshqarish". – Kiyev: Nika-markaz; Elga, 2000. – 650 b.
11. Lyubushin N.P. "Korxonaning moliyaviy-iqtisodiy tahlili". – Moskva: YUNITI-DANA, 2000. – 359 b.
12. Efimova O.V. "Tashkilotning aylanma aktivlarini tahlil qilish". // Buxgalteriya hisobi. – 2000. – №10. – 47–53-b.
13. Artemenko V.G., Bellendir M.V. "Moliyaviy tahlil". – Moskva: DiS, 1997. – 128 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>